

147. b. v. obravnava „Savo“. Učitelj na Kranjskem bode o Savi več povedal, kakor tam bere. (cf Spisje Praprotnik. št. 33.) Berilo pravi: prav čuden dotok Savi je „Ljubljanica“. Radoveden otrok bode tu gotovo vprašal „zakaj“ in učitelj bode imel priliko govoriti: o Postonjski jami, o Cirkniškem jezeru, o Ljubljanskem močvirju. (To velja posebno šolam, ki so blizo dotokov „Ljubljanice“.)

V treh verstah omenja ta vaja tudi nekdanjega brodarenje po Savi. — Ako se ta berilna vaja obravnava po šolah v savinski dolini, omenja se lahko, da še dan danes les plavijo po Savini in Savi v Slavonijo in še dalje. Otrok bode šel s domačim potokom, z domačo reko v Savo, in po ti naprej na Horvaško, Slavonsko proti Belemgradu, ki se opeva v domačih narodnih pesmih. Konečna pesem „Dolenska“ nam kaže razliko med Gorenjskim in Dolenjskim, na Gorenjskem planine, na Dolenjskem pa vinske gorice. Napev ti pesmici je lahek in velja za stopanje v taktu (Marschtempo). Berilo, tako obravnano, vabi in mika mladino.

„Drava, Sava in Soča“ je naslov 148. ber. vaji, ki nam v sliki kaže tek teh vodá. — Drava ima najdaljši tok, ona se tedaj prva poda na pot, za njo pride Sava, ki v svojem gornjem teku vse hoče podreti, po Hrvaškem pa tiho in potuhnjeno leze, Soča pa dere po globoki skalnati strugi kakti razjarjena hči sivih planin, upokoji se v furlanskih ravninah in prva pride do morja.

149. b. v. „Kras“. Tukaj morda ne bode odveč, ako učitelj pove od „Krasa“ v ožjem pomenu, pa od „Krasa“, ki se razteguje iz Kranjskega v Istro, Dalmacijo, v Hercegovino in Albanijo, kar geologi povzamejo pod imenom „kraška tvorba“ (Karstformation). Ta tvorba se začinja na Kranjskem precej za Verhniko, k nji pripada velik del Dolenjskega ob virih Kerke in Kolpe. — Znano pod imenom Suha Krajina — in vse Notranjsko. Sicer se vjema ta berilna vaja z onim, kar se je poprej govorilo pri 146. in 147. vaji.

150., 151. in 152. so pravljice, kakoršnih ima vsak kraj — menda povsod na svetu — svoje. Ljudstvo vse nenavadne stvari v naravi pripisuje uplivu dobrih ali zlih duhov, zemlja tu ali tam je postala pusta, nerodovitna zaradi hudobij tega ali unega ljudstva v kraji, „hudičev gozdič“, ki je nastal zaradi terdoserčnosti svojega gospodarja“ (cf. pri Nemcih „Teufelsmauer, Teufelsgraben“ i. t. d.). (Dalje prih.)

Dopisi in novice.

Papeževa enciklika. Najvažnejša novica pretečenih štirinajstih dni je pismo sv. Očeta Leona XIII. do vseh škofov in vernih vesoljnega sveta dne 30. septembra t. l. Sv. Oče določijo dan 5. julija za praznik sv. Cirila in Metoda za ves katoliški svet; pismo s katerem to oznanjajo, je polno hvale apostolske

delavnosti sv. bratov med slovanskimi narodi. Sv. Oče omenijo dalje, kako je bilo mogoče in kakšnih sredstev sta se posluževala, da sta si serca Slovanov pridobila v taki meri, v misel jemljejo tudi slovansko liturgijo in konečno nastavajo skerb sv. prestola v Rimu za slovanske narode.

Tukaj pač ne moremo drugače reči: »Roma locuta est«. Rim je spregovoril, da! spregovoril je večni Rim in sedaj o pravem času, sedaj, ko razpada turško cesarstvo, ki je postavljeno na razvalinah vzhodno-rimskega cesarstva, na razvalinah starega Bicanta, ki je s svojo oholostjo in ošabnostjo s sabo potegnil vzhodne Slovane v razkol in naredil nemir in sovraštvo med vzhodom in zahodom. Oglašajo se dediči moža na smert bolnega ob bregovih Bospora, tedaj pa spregovori namestnik Kristusov na zemlji, ter pove stermečim narodom, da ima katoliška cerkev starodavne pravice do ozemlja na bregovih gerškega in črnega morja, do narodov balkanskega poluotoka. Toda poslušajmo! Iz Carijgrada, ki je ravno tačas delal na razpor med vzhodom in zahodom, sta prišla sv. brata, Ciril in Metod, čislana in visoko izobražena ter izurjena v vsi učenosti tadanjega veka, podasta se najprej na polotok Tavriski, kjer najdeta svetinje papeža Klementa. Svoje poslanstvo pri Kazarih srečno končavši, učita se dalje, molita in pripravljata se na prihodnje delovanje, kamor jih pošlje cesar Mihael na prošnjo Rastislava. Bogata žetev ju je čakala pri Slovanih, lahko sta rekla: žetev je velika, a delavcev je malo. V Rimu, kamor sta bila poklicana in kamor ju je gotovo peljala serčna želja, neseta svetinje sv. Klementa, skazeta svojo pravovernost, Ciril tam umerje a Metod, sedaj panonski nadškof, verne se nazaj iz Rima, v zapuščen vinograd Gospodov, neumorno dela in se trudi, a papež ga zopet pokličejo v Rim, da tam skaže vnovič svojo vernost in priča o čistem nanku, katerega oznanjuje med slovanskimi narodi. Spoznajmo tukaj božjo previdnost, Rim dvakrat poterdi, da je Metod čisti nauk učil, vendar še sedaj nekatere knjige govore o »Metodu krivovercu«. Ali ne kaže življenje svetih bratov slovanskim narodom kakor s perstom, kako naj postopajo, da pridejo do svojega cilja, tedaj v zvezi z Rimom, tu je prihodnost Slovanov; Rim varuje in spoštuje narodnost ter želi pripeljati vse narode v zveličavno cerkev. — »Učit. Tov.« ni političen, niti cerkven list, a pismo sv. Očeta je tudi v zgodovini Slovanov vzlasti njih jezika toliko važno, da bi ne mogli mirni biti, ako bi ga svojim čitateljem v kaki prihodnji številki ne prinesli.

Občni zbor slov. učiteljskega društva dne 23. septembra. (Dalje.)

O tem vprašanji govori g. Juraj Rezek, učitelj v Kranji, tako-le:

Predragi bratje in tovariši! Imenitno, silo imenitno je vprašanje, o katerem hočemo danes govoriti in je razpravljati — sine ira — cum studio — vprašanje namreč: »Kako naj bi se učiteljišča preustrojila, da bi ugajala sedanjim potrebam ljudske šole po Kranjskem in Slovenskem sploh.« G. govornik poudarja najprej važnost ljudske šole za izobraženje naroda, govori o nje imenitni nalogi, kakor se glasi §. 1. drž. sl. postave dne 14. maja 1869 »ljudske šole je naloga, odrejevati otroke, da bodo nravni, pobožni; razvijati jim duševne moči, oskrbovati jih s potrebnimi znanostmi in vednostmi, da se lahko dalje omikajo za življenje, in postavljati jim pravo podlago, da bodo enkrat prida ljudje in državljani.« Narodna šola je sedaj oni sveti hram, v katerem narod zajema prve zaumene za svoje daljno izobraževanje, za svojo pravo in večno srečo . . . Lepa in velikanska je tedaj naloga, ki jo imamo mi ljudski učitelji brez razločka narodnosti. Da pa to svojo težavno nalogo natanko in vestno izvršujemo, treba nam je pač

vsestranskega izobraženja. Kako naj se tedaj mi slovenski ljudski učitelji izobražujemo, da bomo tej svojej težavnej nalogi popolnoma zadostovali?

Poglejmo si ministersko naredbo dné 20. avgusta 1870, št. 7648. §. 51., ki pravi: Smoter jezikovega uka je: »prav razumevati, kar se o drugih slíši v »materinem jeziku. Toraj v materinem, v narodovem jeziku se morajo učenci »najprej in potem v tem jeziku iz vseh predmetov podučevati«. Ako pa hočemo mi slovenski narodni učitelji našo mladino v njenem materinem slovenskem jeziku podučevati in izobraževati, treba je, da smo sami v njem dovolj izobraženi, da ga sami znamo prav in pravilno govoriti . . . . Potrebna so nam tedaj v naše izobraženje taka učiteljsišča, v katerih se prihodnji učitelji vseh predmetov narodne šole, posebno pa realij, uče v ravno istem jeziku, v katerem bodo pozneje sami druge učili . . . . Ali pa se res naši slovenski učitelji izobražujejo v učiteljsiščih iz vseh predmetov v onem jeziku, katerega bodo rabili pri podučevanju v naši národnej šoli — v slovenskem jeziku? Nikakor ne, ne v Ljubljani, ne v Mariboru, da ne govorim v Celovcu na Koroškem, kjer je tudi tretjina Slovencev.

Po vseh izobraževališčih podučuje se v vseh predmetih razen slovenščine in tu in tam veronauka v nemškem jeziku. In tako vzgojeni in podučeni učitelji naj z vspehom podučujejo in izobražujejo našo slovensko mladino, naše slovensko ljudstvo? Nikoli in nikakor ne morejo, ker česar človek sam nima, tudi drugim tega ne more prodajati . . . . Naš slovenski učitelj bi moral umnejši in sposobnejši biti, nego so njegovi učitelji, kajti on mora blago s teškim trudom, v tujem nemškem jeziku pridobljeno, v domačem jeziku prodajati. To ni pravi pot, po katerem se naši slovenski učitelji za svoj stan pripravljajo in izobraževajo. Poglejmo si le takega reveža v šoli (ako je vesten in res hoče koristiti narodu. Ur.), kako se trudi in ubija, misli in išče primernih besed, da bi to ali ono reč svojim učencem prav in dobro razložil in povedal! . . . . Potem pač ni čudo, da narodni učitelj, kateri se nij nikoli napeljeval, da bi si iskal naobraževanja v domačem jeziku, konečno vse veselje izgubi, in po tujem hrepeni, ker se mu brez truda odpira. (To vidimo prav živo ilustrirano pri poročilih o okrajnih učiteljskih bukvarnicah, kjer učitelj nasvetuje vse lepe knjige — v nemškem jeziku, le tega, kar imamo v domačem jeziku, malokje nasvetujejo. Dvoje je mogoče: a) ali manjka pravega razuma za to, kar je ljudskemu učitelju pred vsem potrebno, b) ali pa učitelji to dobro vedó, pa si ne upajo nasvetovati slovenskih knjig, da se ne zamerijo. Upamo, da bode to s časom boljše! Ur.)

Naša učiteljska izobraževališča se morajo torej tako preustrojiti, kakor to zahtevajo zdrava pedagogična načela in zdravi človeški razum; tako, da bodo vstrezala potrebam in duhu naroda našega: v domačem, slovenskem jeziku mora se podučevati v vseh predmetih, ki jih predpisuje organizacijski statut za učiteljsišča, izdan dné 26. maja 1874 št. 7114. Pretresati, kaj vse ta statut za prihodnje učitelje zahteva, bilo bi preobširno in tudi odveč, ker vsaka šola je dobila knjigo: »Handbuch der Reichsgesetze und Ministerial-Verordnungen über das Volksschulwesen«, gg. tovariši si lahko torej to sami doma pregledate. Omenim naj le dveh prevažnih predmetov, to je pedagogike in kmetijstva. Pri prvem pogrešam neke, za prihodnje učitelje prevažne reči, namreč, da se pripravnikom v zadnjem letu praktično ne pokaže, katerih službenih spisov bodo rabili, in kako naj jih vodijo. Kolikokrat se prigodi, da pride tak mlad učitelj na enorazredno šolo, tam morda od svojega prednika malo ali celo nič ne dobi službenih spisov, mislimo si, kako

se tak revež muči in trpi! Ali se ne pravi to, na suhem plavati se učiti? Ako ga pride na to eden ali drug nadzornik nadzorovat, vpraša po tem ali onem službenem spisu, revež komaj vé, kaj je to »exhibitenprotokoll« itd. In težko, da odide brez kacega »verweisa« — ako nij še kaj hujšega! — da si je revež čisto nedolžen pri tem in bi bolje pristojal onim gospodom, ki so poklicani v to, da bi mu bili pokazali take stvari, a so svojo dolžnost popolnem zanemarili. Ta napaka se mora odpraviti, ker nikdo nij učen na zemljo padel. O kmetijstvu prepuščam sodbo izreči današnjemu poročevalcu o tem predmetu, pristavim naj le, da so veliko važnost tega predmeta pri nas in njegovo pomanjkljivo podučevanje na našem učiteljski izprevideli tudi višje oblasti, in menda tudi une storile potrebne korake. (?) Sploh pa bi bilo želeli, da bi se pri razlagi vseh predmetov oziralo najprej na domača tla in potrebe, da ne bo kdo, ki v Ljubljani stanuje in se tu šola, črez Ljubljaničo se vozeč, vprašal: »Ist das die Unc?« Tu naj velja kakor povsod geslo: non multa sed multum.

Kadarkoli so še naši ljudski zastopniki terjali, naj se uvede v naša učiteljska naša domača, slovenski učni jezik, vselej so nam vlada in nasprotniki našega narodovega napredka kričali: »vsaj nemate za to potrebnih knjig«. Čudno to pač ne bi bilo, ker nas dosedanja vlada pri izdavanji knjig nigdar nij hotela podpirati, ampak nasprotno, kajti dajala je rokopise v presojo takim možem, ki našega jezika malo ali čisto nič ne umejo, ali ga pa znati nehečejo, ker nemajo srca za naš rod, in potem principijelno dela ne odobravajo. In njih sodba je potem vedno bila: v koš z rokopisom! Ako pa se je kdo našel, da je knjigo založil, nam niso potem dovolili jo rabiti. Izgledov imamo dovolj: Vendar pogledjmo, je-li to tudi res? Ne! manjka nam samo pedagogike in njene zgodovine, in potem še geometrije, katere pričakujemo od g. prof. Lavtarja, da jo doda svojej arithmétiki. Za prvo pa se bode kmalu našel pisatelj, samo ako vlada resno voljo pokaže, našim terjatvam ustreči. Za **realije** pa imamo do cela vse knjige in tudi po g. Cigaletu izdano terminologijo, naj se nam samo še dajo naši za to zmožni učitelji, namesto da se jih pošilja v tuje nemške dežele, a k nam se pošiljajo našega jezika nezmožni in naših razmer in potreb neznaajoči učitelji. Z realijami torej lahko pričnemo poduk v našem materinem jeziku precej, in upajmo, da se bode vlada ozirala na naše potrebe in želje! —

V našem narodnem duhu in na narodnej podlagi morajo biti naša učiteljska preustrojena, ako hočemo, da dosežejo svoj pravi namen: dati nam dobrih učiteljev, ki bodo našo slovensko mladino podučevali in izobraževali v njenem materinem, slovenskem jeziku, kakor to veleva §. 51 ministerskega ukaza dne 20. avg. 1870, št. 7648. Ali vlada je pripela temu §. pristavek: »Učilnicam, v katerih je mej uk treba sprejeti še drugi deželni jezik, naj deželna šolska oblast natančneje ukrene tega uka smoter in izvrševanje.« In kako je naš deželni šolski svet to določil? Tako, da sili nemščino, ta »drugi deželni jezik« celo v dvorazrednice, a na Štajerskem in Koroškem priporočajo in silijo ga še v enorazrednice, učitelje pa dobro za to honorirajo. Tovariši! ako smo uže izobraževanje naših učiteljev v tujem duhu in jeziku imenovali »največi pedagogični nesmisel«, kaj naj rečemo se le o tem? S katerim superlativom naj to izrazimo? Ali se ne pravi to dragi in zlati čas in mladini duševne njene zmožnosti tratiti in zapravljati? Mi vsi smo več ali manj sami izkusili, kam taka pedanterija — bolje bedarija — pripelje, do tega namreč, da kdor nij dalje obiskoval višjih šol, ne zna konečno nobenega jezika. Naša mladina odraste v možé in žené, ki si doma s pridnimi rokami pridobivajo svoj kruh, a pri tem prav in čisto nič ne

potrebujejo nemščine. Oni občejejo s svojimi sosedi, treba jim je toraj le lepo in dobro znati svoj domači jezik. Kdor od naše mladine si bode šel iskat kruha mej Nemce, Lahe, Madjare, Francoze itd., tega bodo uže okoliščine prisilile, da se bode dotičnega jezika navadil. Vsaj v naših deželah tudi mnogo državljanov živi, in vendar nij še nobenej dotičnej vladi na misel prišlo, — in menda jej tudi ne bo! — da bi zarad tega vpeljala v svoje šole slovenski jezik. Ne umem tedaj, zakaj bi se samo pri nas za vse veke veljavna pravila na glavo postavljala, zakaj bi se nam s takimi naredbami naravnost v obraz bilo?! Ta napaka močno ovira napredek naših narodnih šol, ker jemlje in trati čas drugim predmetom, in dokler se ne odpravi, ne nadjajmo se boljšega izobraženja naše mladine, našega ljudstva.

Predragi tovariši! ako hočemo mi slovenski učitelji, da se za svoj stan primerno izobražujemo, ako hočemo, da bodo naše narodne šole, naša mladina in naše ljudstvo v splošni izomiki napredovali, moramo imeti pravico, da varujemo in zastopamo svoje mnenje in svoje prepričanje v pedagogičnih rečéh. Kdorkoli se prederzne nam to očitati in pravico kratiti, ta ne spada v sedanje stoletje, stoletje splošnega napredka in svobode. Tega načela se deržé vsi učitelji vseh narodov, tega načela se moramo držati tudi mi.

Mi živimo dan za dnevom med narodom in z narodom; mi se kretamo vedno le mej našo slovensko mladino, jo izobražujemo in učimo za nje prihodnji stan potrebnih rečij. Mi torej gotovo tudi najboljše vemo, kaj je za našo slovensko mladino, kaj nij, kaj se našemu narodu bolje prilega, kaj ne? Mi imamo priliko videti vse rane, ki naše slovensko ljudstvo sklé, in tu naj se naš svet prezira, in išče tuj zdravnik, ki hoče mesto gnjilega le zdravo meso na životu našega naroda rezati?! In mi naj roke križem držimo? Tovariši! nikakor ne! Slovenski národ od nas mnogo zahteva, mnogo pričakuje. Naša slovenska mladina bode zahtevala od nas enkrat oster račun. Naša sveta dolžnost in naloga je torej, da kot slovenski učitelji neumorljivo delajmo na našem polji, v narodnej šoli, da privademo našo mladino, naše slovensko ljudstvo do one izobraženosti in omike, kakor to térja duh sedanjega časa, kakor to térja od nas Bog, cesar in narod! Ne glejmo ni na levo, ni na desno! ne straši naj nas nobena mržnja ali celo grožnja, naj si tudi prihaja od katere koli strani! Mi se držimo odkazanega peta in postave — ki mora menda vendar za vse enako veljati! — odkrivajmo in, ako mogoče odpravljajmo ovire našega narodnega šolstva, potem smo si svesti, da smo kot ljudski učitelji storili svojo dolžnost, svesti si moremo potem biti, da bode tudi našemu národu »milejše solnce posijalo.«

Konečno stavi govornik sledeče tri resolucije:

1. Slovenski ljudski učitelji moramo imeti, kakor vsi drugi narodi v našem cesarstvu, učiteljišče, v katerem se predavajo vsi v organizacijskem statutu za učiteljišče, izdanem dné 26. maja 1874 št. 7114, predpisani predmeti v slovenskem jeziku. Nemški jezik je obligaten predmet.

2. Pri poduku iz pedagogike naj se našim pripravnikom tudi praktično kaže, katere službene spise (Amtsschriften) morajo imeti in kako naj jih vodijo.

3. V ta namen naj se naredi peticija do slavnega ministerstva, do državnega zbora in do slav. deželnega šolskega sveta, in izvoli naj se poseben odbor 7 udov, da peticijo sestavi in dalje pošlje.

Predsednik skupščine prosi navzočnega gospoda dr. Vošnjaka, državnega in deželnega poslanca, naj o tem kaj pregovori, ker je on znano resolucijo v učiteljiških »v državnem zboru« predlagal. Dr. Vošnjak razvija v svojem govoru najprej zgodovino slovenskega šolstva vstavné dobe v Avstriji od l. 1848,

ko so se namreč Slovenci zavedali kot narod in so zahtevali uže tačas slovenskih srednjih in ljudskih šol. — Priznati se mora, da je slovensko šolstvo od tistega časa kljubu vsem oviram napredovalo. (Napredovalo je ljudsko šolstvo po Slovenskem vzlásti po Kranjskem od l. 1850 — 60, ker sta se cerkev in država vzajemno prepirali. Nove šolske postave l. 1868 so pripoznali zastran narodnih učilnic to, kar je bilo dosihmal uže obče pripoznanega. Ur.) Vsled novih šolskih postav l. 1868 in 1869 se je materijalno stanje učiteljev poboljšalo in skrbelo se je za temeljito izobraženje ljudstva, a preobrat je bil vendar prevelik . . . .

Jednorazrednice so na Kranjskem sploh slovenske, na Štajarskem se vsaj v prvih razredih uči v slovenskem jeziku; na Goriškem je tudi večina slovenskih ljudskih šol, le na Koroškem je stvar čedalje slabše, tam se zginujejo slovensko-nemške šole, in na mesto njih stopajo zgol nemške šole. Ljudske in srednje šole so pa, v ozki zvezi, dokler srednje šole niso slovenske, tudi ljudske šole ne morejo biti. Slovenski državni poslanci pa delajo uže od nekdaj na to, da postanejo tudi srednje šole, posebno pa učiteljišča, slovenska. Govornik je predlagal l. 1874 v državnem zboru resolucijo, da bi ljubljansko učiteljišče postalo slovensko. Istega leta so ustavoverci, ki so imeli večino v državnem zboru, za Rusine zahtevali dve preparandiji z rusinskim učnim jezikom; a dr. Vošnjakovo resolucijo so zavergli; vendar so slovenski državni poslanci ponavljali svoja zahtevanja gledé slovenskih učiteljišč in srednjih šol od leta do leta.

Pa zdaj še le po novih volitvah se kaže slovenskemu šolstvu ugodnejši čas, in resolucija zastran srednjih šol in učiteljišč je bila sprejeta z večino. Govornik govori dalje: Gledé ljudskih šol je tu in tam boljše, a gledé učiteljišč je ostalo vse pri starem; preparandiji v Mariboru in v Ljubljani ste nemški. Na Koperskem izobraževališči so sicer v prvih letih paralelke sè slovenskim, hrvatskim, ter laškim učnim jezikom, v zadujem letu se vse te paralelke spojé v jedno samo nemško . . . . Narodni čut, narodna zavest se je povsod razširila, to je presinilo tudi ljudskega učitelja. Učitelji so bili po nemških učiteljiščih nemški odgojevani, a ohranili so vendar ljubezen do materinega jezika, vadili se v njem, vidimo namreč, da slovenski učitelji mnogo pišejo in se urijo vsestransko v domačem jeziku; govornik našteva šolske liste, katere vredujejo slovenski učitelji . . . . Upamo, da bode se ljubezin do materinega jezika še bolj oživela, ko bodo padle vezi, ki sedaj oklepajo razvitek domačega šolstva, ko se bode smel slovenski učitelj javno pokazati za to kar je . . . . Konečno pa pristavi govornik, ne sodimo prestrogo o teh, ki so v teh borbah narodni stvari herbet obračali; ni vsakemu mogoče biti za nakovalo, po katerem nasprotniki bijejo, ko bodo učitelji spoznali, da jim narodnost ne škoduje, tudi svojega domoljubja ne bodo skrivali. Slovenski učitelji naj bi se zbrali okoli slovenskega društva, podpirajo naj ga pa tudi neučitelji. Iz današnjih resolucij se bode vidilo, da so slovenski učitelji jedne misli s slovenskimi državnimi poslanci. Vstrajnosti je povsod treba, tako tudi v narodnem boji in prizadevanji; v jednem hipu se ne da vse doseči. — Zbor se je zahvalil s živahnimi slavo-klici govorniku. Nasvetovane tri resolucije so bile sprejete enoglasno s tem pristavkom, da ima bodoči, na novo izvoljeni odbor nalog, imenovane peticije sestaviti in odposlati.

Oglasi se učitelj Žirovnik, ter predlaga, slov. učiteljsko društvo naj se izreče zoper tako imenovane pripravljavne tečaje. Uč. Močnik pa misli, da je sedaj spraznjenih in ne umeščenih mnogo učiteljskih služeb, a g. Ž. na to pravi, bolje je manj, pa teh izobraženih učiteljev, kakor njih mnogo, ki najojo drugom iti, kakor v pripravljavne tečaje . . . .

Zoper nasvet g. Ž. se prestopi k točki II. dnev. reda. »Kmetijstvo po ljudskih šolah na Kranjskem«.

(Dalje prih.)

Iz seje c. k. dežel. šl. sveta za Kranjsko dne 25. septembra 1880.

Sočlan c. k. dežel. šl. sveta interpelira, kaj je nad tem, da se nad predsednikom c. k. okrajnega šolskega sveta, kakor se govori zaradi vsolanja nekaterih krajev, verši disciplinarna preiskava. Predsednik odgovarja na to, da o disciplinarni preiskavi zaradi tega ne more biti govorjenja, pa da je odposlan bil vradnik deželne vlade, da preiskuje daljavo vsolanih krajev, zoper kar je bila pritožba, in da se, ako potreba, preuredi meje vsolanega okraja. Sklene se, da se to vradno popravi po novinah in preide se potem na dnevni red.

Nasveti kranjskega deželnega odbora in ravnateljstva c. k. rudnika v Idriji zaradi postave, vsled katere se ima vravnati šolsko obiskovanje na c. k. rudniški šoli v Idriji in po zasebnih šolah, ki imajo pravico javnosti v vojvodstvu Kranjskem, se sprejme in osnova postave se ima višji oblasti predložiti.

Gospodu zupniku Francu Riharju v Planini izreka se pismeno priznanje, ker je nesebično in z dobrim vspehom sodeloval pri vravnanju šolskega poslopja v Planini.

Razsoja se o rekurzu kranjskega deželnega odbora zoper razsodbo c. k. okrajnega šolskega sveta, kar se tiče nagrade kateheta na štirirazredni ljudski šoli.

Dva gimnazijska učitelja se stalno poterdita v učilništvu ter se jima prizna naslov c. k. profesorja. Ravnatelju in trem profesorjem se priznavajo petletne doklade.

Po nasvetu c. k. okrajnega šolskega sveta se deva ljudski učitelj zaradi bolehnosti stalno v pokoj.

Ljudskemu učitelju se priznava potem rekurza prva starostna doklada.

Prošnja vdove ljudskega učitelja za privoljenje pokojnine potem milosti, se odda kranjskemu deželnemu odboru v privoljenje.

V porazumljeni s kranjskim deželnim odborom tvori se jednorazredna ljudska šola in začasno se učitelj umešča z letom 1880/81.

Stalno se umešča sester učiteljev.

Prošnja pomožnega učitelja za napravo učiteljskega izpita se predlaga višji oblasti.

Na podlagi disciplinarne preiskave, izvršene zoper ljudskega učitelja, ukrepa se potrebno.

Pritožba šolskega vodstva zoper razpis učiteljske službe, kakor je ukazal okrajni šolski svet, se zaverne.

Rekurzi o šolskih zamudah, več prošenj za denarno pripomoč in nagrado se je rešilo.

Deželna učiteljska skupščina (3.) za Dolenje-Avstrijsko. (Konec.)

IV. točka dnevnega reda: nasveti. Sprejeti so bili ti-le: 1. Po odpustnicah naj se razred, v katerem je učenec bil poslednji čas, naznanja. 2. Po šolah s poldnevnikom šolskim podukom naj se šolsko obiskovanje ne olajšuje dalje. 3. Odstrani naj se zamudno postopanje pri obravnava o šolskih zamudah. 4. Učiteljem naj se v petletne doklade všttevajo tudi tista leta, ko so bili stalni podučitelji. 5. Vsem učiteljem, ki nimajo pravice do prostega stanovanja, naj se priznava pravica do stanarine v denarjih. 6. Petletne doklade naj se povišajo od 50 na 100 gl. 7. Vodje na Irazrednicah naj imajo pravico do opravilne doklade. 8. Učitelji, vojaki, ki so v vojaščini postali nesposobni za učiteljstvo, a še ne morejo dobiti pokojnine, naj se oskrbujejo. 9. Odpustnice naj

imajo višo veljavo, po ukazni poti naj se jim priznavajo gotove pravice v družbinem in državljskem življenju. 10. Povsod naj se napravijo šolski vertovi, in kjer so gospodarske družbe naj bodo vzorni šolski vertovi. Vsaka občina naj napravi šolske verte po določenem načrtu. 11. Mnogo pisarenje in administrativna opravila naj se učitelju zmanjšajo. Odgovarjaje na stavljenе interpelacije je naznanil prvosednik, da se je odsek deželnega šolskega sveta posvetoval ob šolskem in učnem redu, ki je bil v prejšni konferenci na dnevnem redu, a ni bilo moči poslati izdelka (Elaborata) ministerstvu. — Kako naj se preskrbujejo učitelji, ki so pri vojakihi postali nesposobni za svoj poklic, določuje uže postava 3. marcija 1879. Po sklepnem govoru predsednika Vincenta Adama je bila skupščina s trikratnim slavo-klicem presvitlemu cesarju sklenjena. —

Pristavek. Pri I. točki so se učitelji izrekli za osemletno šolsko dolžnost, pri drugi so povdarjali, da naj ima učitelj pravico, odbirati kazni in plačilo, kakor se mu prav vidi; vlada naj učitelja podpira v njegovi službi, kakor podpira druge uradnike, in pri III. točki so se izrekli, kjer kaže, naj se napravijo kmetijske nadaljevalne šole.

Iz odboro ve se je vdovskega učiteljskega društva dné 7. t. m. — Dvoje prošenj za posojilo je bilo pogojno rešenih. Poročila vdovskega društva dodamo še to, da je bilo pretečeno leto podpiranih 7 vdov in 24 sirot, od teh čvetero po očetu in materi, društvo pa ima dosihmal 64 udov.

Slovensko učiteljsko društvo se je konstituiralo. V predsednika je bil zopet voljen nadučitelj France Govekar iz Iga, blagajnik je Ivan Tomšič in tajnik Matej Močnik. V odboru so še: Praprotnik Andri, Stegnar Feliks, Papler Franc, Režek Jurij, Borštnik Janez in Kuhar Blaž.

Pri „**Narodni šoli**“ je predsednik Stegnar, blagajnik in tajnik Močnik. V odboru so še: Borštnik, Govekar, Papler, Franc in Andri Praprotnik, Nikolaj Stanonik in Tomšič. Iz med posameznih sklepov omenimo, da se v bodoče hoče raztegniti učiteljsko zborovanje, da bode mogoče stvar bolje obravnati, posebno kar se tiče »Narodne šole«. Ako moči, se bode med letom tudi enkrat sklical občni zbor, to pa je zavisno od okoliščin in letnega časa.

Prihodnja odborova seja bode v **četertek 4. novembra** ob navadni uri.

Pripravljavni tečaj za gimnazijo je nehal v Gorici. Odperl se je mesto tega četerti razred. Zdaj imajo zopet staro vadnico. »Šola«

Koroški deželni zbor je prošnje učiteljev celovških in belaskih za povišanje učiteljske plače, z ozirom na to, da ljudsko šolstvo deželo itak 300.000 gld. stane, zavergel. Vendar je naročil deželnemu odboru, o ustanovljenji višjih plačilnih razredov ali o dovoljenji stanovanjske doklade v prihodnjem zasedanji poročati, oziroma zakon predlagati.

Razpisi učiteljskih služeb.

Na Kranjskem. V šolskem okraji Kranjskem. Na Irazrednici v Velešovem, učit. služba, l. p. 450 gl. in stanovanje. Prošnje do 18. oktobra t. l.

V šolskem okraji Kočevskem. Na 2razrednici v Stari loki (Altlag), nadučiteljeva služba, l. p. 500 gl., doklade 50 gl. in stanovanje. Prošnje do 20. oktobra t. l.

V šolskem okraji Radovljskem. Na Dobravi pri Kropi, na Irazrednici, učit. služba, l. p. 400 gl. in stanovanje. Prošnje do 24. oktobra t. l.

V šolskem okraji Rudolfovem. V Zagracu, na Irazrednici, učit. služba, l. p. 400 gl. in stanovanje. Prošnje do 20. oktobra t. l.